

Musikk for og med barn med særskilte behov

Hvordan kan arbeidet med musikk i barnehagen ha en positiv innvirkning på utviklingen til barn med særskilte behov?

Av

Pernille Kleiven

Kandidatnummer: 125

Bacheloroppgave

Emnekode: BHBAC3910

Trondheim, april 2021

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanningen og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling	3
1.2 Disposisjon.....	4
2. Teoretiske perspektiv	5
2.1 Begrepsavklaringer	5
2.2 Musikk og språk.....	6
2.2 Bevegelse til musikk	7
2.4 Musikalsk kommunikasjon og inkludering.....	8
2.5 Musikalsk og sosial utvikling	9
3. Metode	11
3.1 Hva er en metode?.....	11
3.2 Kvalitativ metode.....	11
3.3 Kvantitativ metode.....	11
3.4 Valg av metode	12
3.5 Valg av innsamlingsstrategi.....	12
3.6 Planlegging av datainnsamling	13
3.7 Arbeid med analyse.....	13
3.8 Metodekritikk.....	14
3.9 Forskningsetikk.....	14
4. Presentasjon av funn og drøfting	16
4.1 Musikk og språk.....	16
4.2 Bevegelse til musikk	19
4.3 Musikalsk kommunikasjon og inkludering.....	23
4.4 Musikalsk og sosial utvikling	26
5. Konklusjon og avslutning	28
6. Referanser	30
Vedlegg	32
Vedlegg 1: Informasjons- og samtykkeskjema.....	32
Vedlegg 2: Intervjuguide	34

1. Innledning

Jeg har lyst til å trekke frem en praksisfortelling som, sammen med andre erfaringer jeg har fått ute i praksis, har hatt stor innvirkning på hva jeg ønsket å skrive om i bacheloroppgave.

Gutt (3,8) er utredet for lett psykisk utviklingshemming, og har nesten ikke verbalt språk. Han sitter mye utenfor i leken og er i lite samspill med de andre barna. Barnehagen har bestemt seg for å sette i gang ett prosjekt der barna skulle spille inn en musikk cd der de selv bidro med sang, grunnet guttens interesse for sang og musikk. Selv om gutten ennå ikke hadde verbalt språk, hadde han lyder i takt med musikken. Under arbeidet med denne cd-en ble gutten oppfattet som glad og ivrig, og han deltok på lik linje sammen med de andre barna.

Her kunne man godt se at gutten blomstret. På denne arenaen virket det som han følte på masse mestring, og for første gang deltok han på lik linje med alle de andre barna i barnegruppa i en aktivitet. Musikken ble guttens måte å kommunisere på, og ved hjelp av dette prosjektet fikk han en vei inn til samspill med andre barn, noe som han har hatt vansker med. Gutten ble løftet frem og inkludert inn i barnegruppen gjennom noe han kunne kjenne mestring i, og hvor han kunne vise fram sine ferdigheter, og dermed en ny side av seg selv til de andre barna.

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling

Bakgrunnen for at jeg endte opp med valgt tema, «musikk for og med barn med særskilte behov», er fordi jeg selv har hatt erfaring med dette i flere praksisperioder, samt på privaten. Praksisfortellingen ovenfor har også hatt stor innvirkning på tema jeg endte opp med. Jeg har selv fått oppleve hvordan barn med særskilte behov har blomstret under musikksamlinger i barnehagen, og derfor ønsket jeg å skaffe meg mer kunnskap og forståelse rundt dette temaet, og hvordan musikk kan hjelpe disse barna.

Da jeg i startfasen satt og søkte litt rundt for å få inspirasjon og ideer, så jeg generelt lite om dette temaet. Dette var noe som gjorde lysten for å velge temaet enda sterkere, fordi jeg hadde lyst til å sette fokus på noe jeg mener er utrolig viktig, og som samtidig står meg nært.

Jeg synes også det var interessant og skulle gå mer i dybden på dette, fordi arbeidet med musikk kan bidra til å utvikle viktige utviklingsområder i barnet, ikke bare det musikalske, skriver Sjøvik (Sjøvik, 2014, s. 283). Musikk kan også brukes av barna som en måte å

uttrykke seg på der talespråket ikke strekker til. Dermed begynte jeg å undre meg over hvordan arbeidet med musikk kan bidra til utvikling innen de ulike utviklingsområdene for barn med særskilte behov.

Dermed endte jeg da opp med problemstillingen «*Hvordan kan arbeidet med musikk i barnehagen ha en positiv innvirkning på utviklingen til barn med særskilte behov?*».

1.2 Disposisjon

Oppgaven er delt inn i 5 deler. Jeg starter med en teoridel hvor jeg legger fram ulike temaer innenfor et teoretisk perspektiv som jeg mener er relevant og sentral innenfor mitt tema og problemstilling. Jeg tar for meg mange ulike forskere, teorier og forfattere.

I kapittel 3 om metode, beskriver jeg ulike metoder og reflekterer over eget valg av metode. Jeg snakker også om etiske retningslinjer som er fulgt og hvordan mitt datamateriale er behandlet. Jeg tar også opp metodekritikk, hvor jeg stiller spørsmål til min egen metode.

Videre i kapittel 4 legger jeg frem mine hovedtrekk i funn, fra mine intervju med en spesialpedagog og en barnehagelærer. Intervjuguiden med spørsmålene til intervjuet ligger bakerst som vedlegg 2. Underkapitlene i denne delen er temaer som også er fremhevet gjennom intervju og relevant teori.

I det samme kapittelet hvor funn blir lagt fram, kommer også drøfting av informantenes svar i henhold til relevant teori, samt personlige holdninger.

Til slutt er det en oppsummering hvor jeg kort oppsummerer hva jeg har jobbet med gjennom dette prosjektet og hvor jeg kommer med de viktigste sakene jeg har tatt opp gjennom oppgaven, samt en konklusjon og svar på problemstilling.

2. Teoretiske perspektiv

Dette kapitlet består av temaer jeg mener er sentrale i forhold til min problemstilling. Det første temaet jeg kommer til å se i et teoretisk perspektiv er musikk og språk. Dette fordi musikk og språk har en del likheter, det er for eksempel spesielt snakk om rytme, takt og tone i både musikk og språk. Videre vil jeg komme innpå musikk og bevegelse, hvor jeg kommer til å snakke spesielt om musikalsk dans og bevegelsesglede. Musikalsk kommunikasjon og inkludering er et viktig tema jeg også kommer til å snakke om. Her vil jeg snakke om viktigheten ved at barn kan kommunisere gjennom bruk av musikk, og hvordan musikk er med på å inkludere og utvikle vennsksapsrelasjoner. Til slutt vil jeg snakke om musikalsk utvikling, og hvordan musikk kan knyttes opp mot det sanselige og sosial kompetanse.

2.1 Begrepsavklaringer

I mine funn og drøftinger kommer jeg litt inn på det spesialpedagogiske arbeidet i barnehagen. Spesialpedagogikk er et eget fag som setter søkelys på å skulle hjelpe barn i å overvinne eller kompensere for sine individuelle vansker (Gunnestad, 2014). I barnehagelærerstudiet, er dette et fag vi bare får et lite innblikk i, slik at det er naturlig at det jeg setter søkelys på i mine funn og drøftinger bare er en liten del av faget spesialpedagogikk. Når det kommer til et spesialpedagogisk arbeid innenfor musikk handler det om å se sammenheng mellom ulike musikkaktiviteter og utviklingsområder, fremfor å ha fokus på ulike diagnoser.

Når vi snakker om barn med særskilte behov, inneholder dette så mye mer enn jeg kommer til å ta for meg i min oppgave, da dette kan inneholde alt fra barn med språkvansker, til barn med nedsatt funksjonsevne. I hovedsak baserer oppgaven seg rundt barn med språkvansker, tospråklige barn og barn med sosiale vansker som har vansker i samspill med andre.

Begreper som rytme, tempo, sosial kompetanse, vennsksapsrelasjoner, spontansang, musikalsk utvikling og musisering er begreper som blir brukt i delene om funn og drøfting.

Sosial kompetanse er et sentralt begrep innenfor pedagogiske fag. Sosial kompetanse hos barn innbefatter summen av de ferdighetene de har innen områder som evnen til samarbeid, selvhverdelse, selvkontroll, empati og å vise ansvarlighet. Sosial kompetanse blant barn vil bidra til harmoni og balanse i barnegruppa (Størksen, 2018).

Å definere hva *vennskap* er kan være vanskelig siden *vennskapsrelasjonen* er så unik. Vi kan likevel si at et vennskap innebærer en toveisrelasjon hvor begge parter må ønske å være venner med hverandre (Greve, 2018).

Rytme er det som driver musikken fremover, selve motoren. De viktigste faktorene i rytmeoppfattelsen er lange og korte toner, samt pauser (Sæther, 2019).

Tempo handler om hastigheten i musikken, der hurtig og langsom er motpoler. Hvordan barna beveger seg til musikk, formes i stor grad etter tempo. Store bevegelser til langsomt tempo og små bevegelser til hurtig tempo (Sæther, 2019).

Musikalitet handler i første omgang ikke om egne evner og talenter til å synge eller spille, men mer om egen måte å oppfatte og sette pris på musikk på. Utviklingen av musikalitet i barnehagen skjer best i miljø preget av trygghet, respekt og glede (Angelo, 2019).

Når barn uttrykker seg musikalskt spontant, er det snakk om *spontansang*. Vi kan dele spontansangen inn i ulike deler: imiterende sang, sang som direkte kommunikasjon og sang som løse handlingsledsagelse (Sæther, 2019)

2.2 Musikk og språk

Kulset snakker om at barn med språkvansker ofte lettere tilegner seg språk gjennom bruk av musikk, og da spesielt sang. Det har en positiv innvirkning på det å kunne tilegne seg nye språk når barna får være med å musisere, i form av sang (Kulset, 2019).

Selv om barn har språkvansker og ikke har kommet langt i språkutviklingen, blir de lett fenget når vi bruker musiske aktiviteter som sang og dans. Dette gjelder også tospråklige barn, som er i ferd med å lære seg norsk. For barn som er tospråklige, skriver Høigård at det kan det falle mer naturlig og lettere å synge sanger på norsk, enn å snakke norsk (Høigård, 2016, ss. 232-233).

For barn som er tospråklige, og er i ferd med å lære seg norsk er det viktig med en trygghetsfølelse. Repetisjon av sanger er blant annet med å øke denne tryggheten og stabiliteten. Musikk er også et hjelpemiddel for barna å ta kontakt med hverandre før man kan språket.

Musikk aktiverer store deler av hjernen, noe som vil være nyttig når man skal lære seg et nytt språk, og den trigger også hukommelsen. Derfor kan vi si at musikk er med på å forme hjernen vår. (Kulset, 2019)

De musiske grunnelementene er rytme, bevegelse, og lyd, og grunnlaget for språk ligger i det musiske. Disse musiske grunnelementene finner vi ikke bare i sanger og dans, men vi finner det også i dikt, rim og regler. Rim og regler med bevegelse kan bidra til en felles glede over rytme, bevegelse og ord. Rim og regler med bevegelse som illustrerer handlingen i tekstene kan være med å stimulere de grunnleggende forutsetningene for utviklingen av talespråket. Det er viktig at barn tar språket i eie på sin egen måte, og dette gjør det ved å tulle og tøyse med språket. Dette kan vi kalle språklek.

Viktigheten i at barna skal kunne få mulighet til å tulle og tøyse med språket står fastsatt av kunnskapsdepartementet i rammeplanen:

«Personalet skal oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme»
(Kunnskapsdepartementet, 2018).

2.2 Bevegelse til musikk

Barn har et iboende ønske om å kunne bevege seg, og å spesielt kunne bevege seg rytmisk til musikk. Det er da viktig at barna bør få utforske bevegelser på sitt utviklingsnivå. Angelo (2019) sier noe om at musikkarbeidet i en barnehagesammenheng fremheves som nyttig i forhold til å styrke utvikling når det gjelder for eksempel motorikk.

Bevegelsesleker og danseleker i barnehagen skal være for alle barn. Uavhengig av kroppslige forutsetninger og ferdigheter, skal gutter, jenter og store og små få oppleve bevegelse til musikk. Det er viktig for å kunne uttrykke seg gjennom bevegelse, at barna får kjenne gleden over å mestre sin egen kropp.

Barna uttrykker seg gjennom sine bevegelser, og rammeplanen skriver at dette er noe ansatte i barnehagen skal motivere barna til:

«Personalet skal motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer»
(Kunnskapsdepartementet, 2018).

Det er ikke bare selve musikken som barna bruker som en uttrykks- og kommunikasjonsform, kroppslig bevegelse og dans er også en måte å kunne uttrykke seg på. Denne formen for kommunikasjon skjer ofte automatisk, også hos voksne. Et eksempel er at man tramper hardere når man går om man er sint.

De varierende rytmene i danselekene gir barna en mulighet til å befri seg fra de automatiske bevegelsesmønstrene og indre frustrasjon. Dermed vil de bli mer fleksible i kropp og sjel. Ved å gi barna erfaringer med ulike uttrykksformer innenfor dans, vil danseleken bli en sentral kilde for utvikling av kroppsbevissthet. Det vil også være en sentral kilde for barnets rytmesans, som igjen er sentral for utviklingen av koordinasjonsegenskapene.

Selv om danselekene er viktige for å hjelpe barna med å forbedre motorikk og kroppsholdning, gir det også muligheter til å utforske sine egne følelser, samt andres. Nygård skriver om at «kroppen snakker» når vi beveger oss, noe som er særlig tydelig når barn utforsker bevegelse til musikk og rytme. (Nygård, 2018)

2.4 Musikalsk kommunikasjon og inkludering

Aktiv bruk av sang og musikk i en barnegruppe er med på å øke den sosiale kompetansen. Man utvikler vennsksrelasjoner gjennom å musisere sammen. Musikk kan oppfattes som et nonverbalt språk, og gir barn mulighet til å uttrykke følelser der talespråket ikke strekker til. Musikk kan for barn være et hjelpemiddel for kommunikasjon ved at de f.eks. får samme erfaringer i en musikksamling.

Ofte når barn møter musikk i barnehagen, er det i sosiale sammenhenger som samlingsstund, og barna har da muligheten til å erfare at musikk kan gi en fellesskapsfølelse. Sæther (2019) skriver at vi må utvikle noe felles om vi skal kunne utvikle kommunikasjon. Inkludering i en barnegruppe er viktig, og man kan anerkjenne og løfte barn under musikksamlinger ved å ta i bruk sanger som det barnet har gått og sunget på dagen før.

En musikalsk dialog innebærer improviserte melodier, ferdigsanger, rim og regler. Musikalsk dialog er eksempel på hvordan man kan jobbe med å stimulere barns kommunikasjonsevne. Det å ta utgangspunkt i barnets eget uttrykksrepertoar er viktig i alt arbeid for å fremme barnets estetiske utvikling.

I rammeplanen står det det også skrevet om at barns ulike kommunikasjonsuttrykk skal anerkjennes og verdsettes:

«Barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk» (Kunnskapsdepartementet, 2018).

Slik som Reggio Emilia sa er musikk ett av de hundre språkene et barn er født med, og kan på den måten betegnes som ett av barnas ulike kommunikasjonsuttrykk (Skogmo, Olsen, Grønliid, & Hårberg, 2019).

For barn er det viktig å bli møtt med forståelse og en følelse av at noen lytter og tar inn det man uttrykker, tenker og føler. Dette er viktige forutsetninger for barnets selvfølelse, mental helse og relasjonsutvikling til andre.

2.5 Musikalsk og sosial utvikling

Vi kan se musikalsk utvikling i sammenheng med barns spontane varierte musikalske uttrykk, og tilrettelagte aktivitetsformer som sang og dans. De musikalske opplevelsene fra barnas spontane uttrykk og fra tilrettelagte aktiviteter henger nøye sammen. Gode tilrettelagte musikkaktiviteter kan bidra med å gi en fellesskapsfølelse. I disse aktivitetene må barna forholde seg til hverandre, lytte og vente på tur. Dette er noen av hovedtrekkene i et godt samspill. Disse musikalske aktivitetene kan dermed bidra til å utvikle barns sosiale ferdigheter.

Når barn utforsker de musikalske virkemidlene som rytme og tempo, skaper de selv mening i sine egne uttrykk. Med utgangspunkt i en sang kan barna leke seg med tempo og styrke i sangen. Om barnet får utviklet et musikalsk uttrykksrepertoar, kan dette knyttes til samspillsituasjoner i barnehagen.

Kommunikativ musikalitet er fra tidligere forskning definert som vår medfødte evne og motivasjon til å dele noe meningsfylt nettopp gjennom bruk av stemme, puls, rytme, gester og bevegelser. I samspillsituasjoner mellom omsorgspersoner og små barn er det disse musikalske lydene og gestene som er sentrale emosjonelle elementer. Delingen av disse følelsesmessige stemningene gjennom bruk av lyder og gester er det vi aller kommunikativ musikalitet. Derfor kan vi si at musikalske evner er relatert til kommunikasjon, samspill og emosjonell sensitivitet (Vist, 2018).

Musikalsk utvikling er en del av barnets helhetlige utvikling. I barnehagen og i hjemmet møter barn musikk, og uttrykker musikk. Hvordan barna erfarer og opplever dette vil ha innvirkning og prege barnets utvikling. De musikalske ferdighetene barna gjør i samspill med

andre barn og voksne, og de musikalske ferdighetene de gjør med seg selv, kan bidra til en musikalsk kultur i barnegruppa. Dette vil ha en betydning for barnas musikalske interesse og utvikling.

3. Metode

3.1 Hva er en metode?

I denne delen av bacheloroppgaven vil jeg snakke litt om metode. Jeg vil se på hva metode er, hvilken metode jeg har valgt og hvorfor jeg valgte denne metoden. Jeg kommer også til å se på hvilken innsamlingsstrategi jeg har valgt, samt hvordan jeg har analysert materialet.

Vitenskapelig metoder dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data og fungerer som en framgangsmåte for å gi svar på ulike forskningsspørsmål. Dette er en sentral del av empirisk forskning (Bergsland & Jæger, 2016, s. 66).

Selv om det finnes flere former for metode, kan vi i hovedsak si at det deles inn i to hovedtyper, kvalitativ og kvantitativ metode.

3.2 Kvalitativ metode

Den kvalitative forskningsmetoden går ut på at man går mer i dybden og vektlegger i større grad betydning (Bergsland & Jæger, 2016, s. 66).

Den kvalitative forskningen baserer seg på et bredt spekter av ulike innsamlingsmetoder, der intervju, observasjon og analyser av dokumenter er noen eksempler.

Gjennom bruk av kvalitativ metode rettes blikket mot menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst, f.eks. intervju av barnehageansatte.

3.3 Kvantitativ metode

I følge Thagaard (2013) vektlegger den kvantitative metoden utbredelse og tall, og resultater fra kvantitative undersøkelser fremstilles gjerne i prosenter, tabeller eller grafer (Bergsland & Jæger, 2016, s. 69).

Fortolkning inngår som et sentralt element i kvantitativ forskning, da tall og statistikk imidlertid ikke er selvforklarende.

Den kvantitative forskningsmetoden er mindre fleksibel enn den kvalitative, fordi forskeren på forhånd har bestemt hvilke utvalgte aspekter ved kildene som skal undersøkes.

3.4 Valg av metode

Valget av metode var mye styrt av den problemstillingen jeg til slutt endte opp med, men valget var også i stor grad preget av korona-situasjonen som regjerer i landet.

For å finne ut hvilken metode jeg ønsket å bruke i mitt forskningsprosjekt, måtte jeg tenke over hvilke svar jeg ville ha på min problemløsning. Ved at jeg på forhånd hadde satt meg inn i og skaffet meg mer kunnskap om temaet jeg hadde valgt, fant jeg ut hvilken metode som ville fungere best.

3.5 Valg av innsamlingsstrategi

Forskningsmetoden jeg gikk for var kvalitativ forskningsmetode. Kvalitativ metode har et vidt spekter av innsamlingsmetoder, og for å finne ut hvilken av disse metodene jeg ønsket å bruke måtte jeg først sette meg inn i teori rundt valgt tema, og hva jeg ønsket svar på. Dermed endte jeg opp med intervju. Planen var å ta disse intervjuene i barnehagen, men grunnet koronapandemien bydde dette på utfordringer. Derfor ble innsamlingsstrategien min nettbasert intervju.

Intervju har ikke noen strenge regelverk, i følge Bergsland og Jæger er hovedsaken når en intervjuundersøkelse skal forberedes å besvare spørsmål som hva, hvorfor og hvordan (Bergsland & Jæger, 2016, s. 70).

For å kunne utarbeide disse gode spørsmålene som ville hjelpe meg å svare på det jeg lurte på, var det viktig at jeg satte meg inn i teorien rundt temaet jeg har valgt. Ved at jeg gjorde dette skapte jeg et grunnlag for tilførelse av ny kunnskap. Det ble i tillegg lettere å vite hva jeg skulle spørre etter da jeg hadde skaffet meg en teoretisk forståelse av temaet.

Jeg utarbeidet en intervjuguide, som skulle lages med utgangspunkt i min problemstilling og tema som jeg ville belyse. Når jeg utarbeidet disse spørsmålene, var det viktig å få til disse gode spørsmålene som Bergsland og Jæger snakker om. De gode spørsmålene er spørsmål som er åpne og gir informanten rom får å reflektere og gjøre rede for sine egne opplevelser, tanker og erfaringer rundt det det spørres om (Bergsland & Jæger, 2016, s. 72).

3.6 Planlegging av datainnsamling

Planen var i første omgang at mine informanter skulle være to barnehagelærere, men jeg endte til slutt opp med å bruke en barnehagelærer og en spesialpedagog fra to forskjellige barnehager som mine informanter. Den ene informanten, barnehagelæreren jobber i en kommunal barnehage, og den andre informanten, spesialpedagogen jobber i en privat barnehage. Begge informantene har masse erfaring med musikk i barnehagen. Den originale planen var å bruke barnehagelærere fra barnehager jeg har hatt mine praksisperioder i, men siden jeg fikk mange avbud, måtte jeg kontakte flere potensielle informanter, som jeg ikke nødvendigvis kjente fra før. Det var i tillegg et ønske om å bruke informanter fra diverse musikkbarnehager, hvor de har spesielt fokus på arbeidet med musikk. Som sagt har jeg fått mange avbud, men endte likevel opp med to informanter som jobber mye med musikk.

Til disse to informantene sendte jeg ut et samtykkeskjema (vedlegg 1) og en intervjuguide (vedlegg 2). En intervjuguide ville normalt sett inneholdt emnene som skal tas opp i intervjuet, samt hvilken rekkefølge de skal, men siden dette ble nettbaserte intervjuer ble alle spørsmål presentert i intervjuguiden (Bergsland & Jæger, 2016, s. 71).

3.7 Arbeid med analyse

Jeg har anvendt temasentrert analyse, og dermed rettes oppmerksomheten mot informasjonen datamaterialet gir om temaet, fremfor informasjon om den enkelte deltaker. Dette vil si at fordi jeg har brukt temasentrert analyse, ligger oppmerksomheten i mitt analysearbeid på informasjonen jeg har hentet fra intervjuene om mitt tema.

Først og fremst har jeg tatt materialet gjennom en datareduksjon, som vil si at jeg har plukket ut materiale som har vært relevant for min problemstilling, og kategorisert disse innenfor de temaene jeg har vektlagt. Dermed har diverse viktige uttalelser fra informantene blitt markert ut ifra hvilken tematikk de berører. Hensikten med dette var å da lettere kunne plassere disse uttalelsene inn i mine overordnede temaer.

3.8 Metodekritikk

Ingen metode er feilfri, skriver Bergland og Jæger (Bergsland & Jæger, 2016, s. 80). Derfor er det så viktig at man er kritisk og har evnen til å kunne reflektere over eget valg av metode og innsamlingsstrategi.

Siden jeg dessverre ikke fikk utført disse intervjuene i møte med mine informanter, er dette en svakhet fordi svarene jeg fikk på spørsmålene kan ha blitt oppfattet annerledes enn det som er ment. Jeg mistet også sjansen for å kunne komme med oppfølgingsspørsmål og lede en samtale, noe som jeg i stor grad hadde kunne fått til under direkte intervju ute i barnehagen.

Siden jeg ikke har vært ute i barnehagen og intervjuet min informanter, har jeg heller ikke tatt i bruk en båndopptaker. Både at intervjuene ble nettbaserte, og at det ikke er anvendt en lydopptaker/båndopptaker i innsamling av mine data, er med å svekke reliabiliteten av mine funn, men jeg og mine informanter gjorde det beste ut av det. Reliabilitet handler ifølge Bergsland og Jæger (2016) om hvor pålitelig datamaterialet er, og knyttes til spørsmålet om troverdighet.

3.9 Forskningsetikk

Etikk handler om læren om riktig og galt. Det handler om hvordan vi mennesker forholder oss til hverandre og hvordan vi bør handle. Forskningsetikk handler blant annet om behandling av personopplysninger og personvern.

Det er viktig at når man samler inn data fra barnehagen at reglene om personvern overholdes. Behandlingen av personopplysninger skal foregå på en lovlig, rettferdig og åpen måte med hensyn til vedkommende, dette står lovfestet i *lov om behandling av personopplysninger* (Personopplysningsloven, 2018, Kapittel II artikkel 5a)

Jeg sendte ut et informasjons- og samtykkeskjema til mine informanter ute i barnehagen (vedlegg 1). I dette skrevet forklarte jeg hva mitt prosjekt gikk ut på, og hva jeg ønsket ut av undersøkelsen. Jeg informerte også om hvilke typer spørsmål de ville få om de valgte å delta. Dette var også noe jeg presiserte, at deltakelse var frivillig og at informantene hadde mulighet til å kunne trekke seg når som helst.

NESH (2006) skriver at forskningsprosjekter som inkluderer mennesker, settes i gang kun etter deltakerne er informerte og har gitt samtykke (Bergsland & Jæger, 2016, s. 84).

Informert samtykke handler også om at deltakerne vet hvordan og hvor innsamlet data vil bli oppbevart og brukt. Dette skrev jeg også om i samtykkeskjema jeg sendte ut til mine informanter, jeg informerte de om at de og barnehagene blir anonymisert.

4. Presentasjon av funn og drøfting

Jeg velger å presentere funn og drøfting sammen i samme del, fordi det er fort gjort at disse to delene kan bli veldig gjentakende. Drøftingen vil skje med problemstillingen og teori lagt fram i teoridelen som utgangspunkt. I mitt etterarbeid med innsamlet materiale, delte jeg datamaterialet inn i fire forskjellige kategorier. Dette er de samme kategoriene som i teoridelen, derfor vil jeg bruke disse kategoriene i funn og drøfting også. Disse fire kategoriene vil fungere som overskrifter.

Kategoriene er:

- Musikk og språk
- Bevegelse til musikk
- Musikalsk kommunikasjon og inkludering
- Musikalsk og sosial utvikling

4.1 Musikk og språk

Funn:

Da jeg spurte om hvordan informantene tenkte arbeidet med musikk kunne være en hjelpende faktor for barn med språkvansker, svarte informant 1 at det her er repetisjonsprinsippet som vil ha stor betydning. Informanten snakker også om at barna skal kunne tulle og tøyse med språket og sier at man kan leke med rytme og lage egne sanger.

Informanten sier videre at barn med språkvansker lærer fort når det kommer til musikk. Informanten kommer med et eksempel de praktiserer på deres avdeling når det er snakk om barn med språkvansker.

«Å bytte ut alle ordene av «Bjørnen sover» med spesifikke ord med ordlyder barnet trenger å øve på, er veldig nyttig.»

Den samme teknikken trekker også informant 2 frem, og sier at de bruker billedsanger der det er bilder som er satt sammen med en kjent melodi. Hun trekker frem eksempelet «Lisa gikk til skolen», men at teksten er «Frosk og fisk og krabbe, regn og paraply, ekorn, bjørn og hare, måne bak en sky» med bilde som passer ordene.

Informant 2 uthever også viktigheten av bruken av rytmen og rimene i sangen. Hun sier at rim, regler og sangtekster gjør det lettere å huske på ord enn ved annen innlæring. Videre sier

informanten at rytmene og ordene i musikken er et hjelpemiddel for hjernen å huske begrepene lettere, noe som også er en styrke for å kunne lære eventyr gjennom sanger.

«For mange barn som strever med språk er sang og musikk viktig for å lære inn nye ord og setninger. Rimet og rytmen i sang og musikk hjelper dem med å gjøre innlæringen viktig.»

Informant 2 snakker om at hun synes det er enklere å få inkludert barnet med språkvansker når det kan være med på tegn/bevegelse, eller spille instrument, samtidig som de andre barna synger teksten. Hun forteller at begrepene da lagrer seg i hjernen uten at barnet har produsert dem selv. Informanten kommer med et fint sitat angående dette:

«Det er i denne sammenhengen lurt å tenke på grunnen til at vi har to ører og en munn. Vi lærer mer av det vi hører enn det vi sier selv, og vi trenger å lytte mer enn vi snakker selv.»

Vi kommer også inn på temaet om barn med andrespråk, og jeg spør det samme spørsmålet, hvordan tenker du arbeidet med musikk er til hjelp for disse barna? Informant 1 svarer at også her er det viktig med repetisjon. Informanten mener det er repetisjonen av de tradisjonelle norske barnesangene som er med å utvikle språket.

«Vi har hatt fremmedspråklige barn som har kommet til Norge uten å kunne ett eneste norsk ord. Etter kun få uker er det ikke uvanlig at barna gjenkjenner kjente barnesanger og går og synger på disse selv.»

Informant 2 sier også at det er repetisjon som er viktig. Hun nevner også at de bruker sang til å lære f.eks. tall og at de bruker sang for å øve inn begrep eller preposisjoner. Informanten har tidligere erfaring med språkgrupper i barnehagen med barn med språkvansker og flerspråklige barn, og her har de blant annet brukt rytmepinner for å få trykket på stavelser i ord, de har også sunget vokalsang for å kunne skille de ulike vokalene.

Det blir også snakk om å lære preposisjoner, og informant 2 forteller at sammen med barn med språkvansker bruker de preposisjonssang for å lære disse. Informanten forteller videre om sin erfaring med sang for å lære kroppsdeler, hun sier hun bytter ut ulike kroppsdeler og slår lett på den kroppsdelen samtidig. Sangen går slik som dette:

«Jeg har en liten pose, den er full av ris og erter, hva kan jeg gjøre med den, jeg kan legge den under arma. Og en trommesang: Slå på magen, slå på magen, slå på magen, trommelom osv.»

Drøfting:

Barn som ennå ikke har kommet så langt i språkutviklingen eller som har språkvansker, blir likevel lett fenget ved bruken av sang, sier Høigård (2016). Informant 1 snakker om at barn med språkvansker lærer fort i musikk situasjoner, noe som kan ha en sammenheng med at det er som Høigård sier, noe som fenger dem uavhengig av deres språklige kompetanse.

Det er viktig når det kommer til tospråklige barn å skape en trygghetsfølelse. Informantene forteller at de mener repetisjon er viktig når det kommer til musikk sammen med barn som er i ferd med å lære seg norsk. Kulset (2019) skriver at det er bruken av repetisjon som bidrar til denne trygghetsfølelsen disse barna trenger. Ved at informantens avdeling spiller de samme tradisjonelle norske barnesangene om igjen og om igjen, blir dette en trygghet for barnet, det er noe det får kjennskap til og som dem møter hver dag.

Kulset (2019) skriver også at for tospråklige barn faller det mer naturlig å skulle synge på norsk, enn det gjør å skulle snakke på norsk. Om vi ser på sitatet til informant 1 om barnet som etter to uker gikk og nynnet og sang med til de norske sangene avdelingen hadde spilt flere ganger, kan vi se hvor viktig repetisjonene av disse sangene har vært for dette barnet.

Når et barn begynner i barnehagen og ikke kjenner noen, og heller ikke kan snakke det samme språket som de andre barna og voksne, kan jeg tenke meg hvor skummelt dette kan føles.

Derfor er det så viktig å etablere denne tryggheten og stabiliteten, slik at barna får en fin hverdag i barnehagen. At barnet føler på en trygghet og stabilitet i barnehagen, er alfa omega for at det skal kunne utvikle seg, også når det kommer til å lære et nytt språk. Sæther (2014) sier at utviklingspotensialet vil være størst når en trygg pedagog vil kunne imøtekomme barnets innspill. Når barnet ikke snakker norsk, er det å spille sanger om igjen og om igjen, som sagt så viktig for utviklingen av denne tryggheten. Kanskje er dette sanger barnet allerede kan på eget morsmål, og kan da allerede kjenne trygghet i det fordi det er noe kjent.

Informant 1 snakker varmt om viktigheten ved at barna skal få tulle og tøyse med språket, og få rom til å leke med rytmer og lage egne sanger. Dette snakker Høigård (2016) om, og hun kaller dette for språklek. Det er viktig at barna kan ta språket i eie på sin egen måte, noe de gjør ved å nettopp tulle og tøyse med det. Sæther (2014) sin teori sier at om man ønsker å stimulere talespråket, kan en arbeide mye med sang, rim og regler.

Barn tuller og tøyser hele tiden, og er det noe de synes er gøy så er det nettopp dette.

Spontansangene i barnehagen er noe man hører ofte. Her leker barna seg med de sangene de allerede kan og har kjennskap til, og lager sine egne sanger. For barn som ikke har talespråk,

kan denne spontansangen inneholde lyder som f.eks. tramping eller dunking av en skje i bordet under måltid. Dette er viktig for barnets språkutvikling slik Høigård (2016) sier, men det er også viktig fordi det kan knyttes opp mot utvikling av samspill og vennskapsrelasjoner til andre barn.

Når vi snakker om barn uten verbalspråk, tenker man kanskje at det er vanskelig for dette barnet å ta kontakt med andre barn, noe det ofte er. Som informant 2 sier, er det lettere å inkludere disse barna i musikkksamlinger hvor de kan delta å bevege seg eller spille instrumenter. Musikken blir dermed et hjelpemiddel til å ta kontakt med hverandre og et møtepunkt hvor man deltar i noe felles. At barna har utviklet noe felles, gjør at det er nå enklere å utvikle en kommunikasjon.

Informant 2 snakker om hvordan musikken har påvirkning på hjernen, og hvordan begrepene i en sang andre barn synger, lagres i hjernen til et barn med språkvansker uten at det selv er med å synge. Dette synes jeg er veldig interessant, selv om vi ikke verbalt er med å synge en sang, lagrer hjernen likevel ord og begrep vi hører, og dette er dermed på å hjelpe i språkutviklingen. Kulset (2019) skriver noe om musikk og hjernen, og sier at musikken er med å trigge hukommelsen. Sæther (2014) skriver også om hvordan sang kombinert med bevegelse kan fungere godt som en måte å stimulere utviklingen av talespråket. Han sier også at den fonologiske siden av talespråket kan stimuleres ved bruk av instrumenter.

Når det gjelder funnene rundt musikk og barn med språkvansker og flerspråklige barn synes jeg det er veldig interessant at begge informantene legger mye i hvor viktig repetisjon av sanger er, og at man også i teorien og tidligere forskning kan lese det samme. Dette peker mot hvor viktig musikk er i møte med disse barna, og hvordan musikken er til stor hjelp hos barns språkutvikling. Ikke bare lærer de raskere gjennom å få være med å synge og nynne til sangene selv, men de lære og utvikler språket også gjennom å høre andre barn og voksne synge til og sammen med dem.

4.2 Bevegelse til musikk

Funn:

Jeg spør informantene om hvilke erfaringer de har med hvordan musikk har positiv innvirkning på motorisk utvikling, og av informant 1 får jeg svaret:

«Ofte kan barn med særskilte behov ha utfordringer med å holde fokus og delta i gruppa. Dette blir gjerne lettere når man kan bevege seg til musikk, i stedet for å sitte stille».

Informant 2 forteller at det å danse eller å bare bevege seg til musikken blir en type herjelek med mening. Hun forteller videre at de fleste barn mestrer denne herjeleken, og det å herme etter andre barn en viktig del av utviklingen av den sosiale kompetansen.

Alle strømmer til når musikken settes på, og starter å danse, forteller informant 2. Hun mener og at musikk er en fin ting å bruke for å roe ned og hvile sammen. Da setter man på musikk og lar barna hvile sammen.

Informant 1 snakker om at de bevegelsessangene avdelingen bruker får i gang barnets kroppslige bevegelse. Avdelingen bruker aktivt Mini-Røris, som er et bevegelsesprogram som er med å gi barna bevegelsesglede.

Informant 2 snakker om hvordan det å spille på instrumenter er med å hjelpe hjernen å styrke koordineringen av ben og armer, som igjen vil hjelpe på motorikken. Informanten har masse erfaringer innen dette og snakker om at hun har hatt noe hun kaller «fys.mus grupper», hvor de har fysisk aktivitet til musikk. Eksempler på sanger hun har brukt der er:

«"Hode, skulder, kne og tå", "Boogie boogie", "En elefant kom marsjerende", samt preposisjonssanger hvor man synger om at man sitter oppå, står ved siden av, ligger under et bord»

Drøfting:

Informant 1 snakker om erfaringer han har med at barn med særskilte behov ofte har vansker for å holde fokus og delta i gruppa under ulike samlinger, men at bevegelse til musikk gjør det lettere. Nygård (2018) sier at gjennom at barna får delta i disse musikkaktiviteten hvor de har mulighet til å bevege seg, får de mulighet til å fri seg fra de automatiske bevegelsesmønstrene. Kroppen snakker når vi beveger oss. Når barna får rom og mulighet til å bevege seg til musikk, har alle barn mulighet til å delta ut ifra sitt utviklingsnivå.

Bevegelsessanger får i gang barnas kroppslige bevegelse sier informanten, noe som kan støttes opp med teori fra Nygård (2018). Han sier at barn har et iboende ønske om å kunne bevege seg rytmisk til musikk, og ved å ta i bruk disse bevegelsessangene vil det for barna føles som en stor fest. De vil også kjenne en glede og mestring over sin egen kropp.

Når det å kunne bevege seg til musikk er et iboende ønske, kan vi tenke oss hvor viktig det er for barna at de får bevege på seg. Tenk hvor frustrerende det måtte være å skulle sitte i ro under musikkksamlingen, når alt kroppen vil er å bevege seg. Som sagt forteller informanten, at barn med særskilte behov ofte større vansker for å holde fokus i slike sammenhenger.

Kroppen skriker etter å kunne bevege seg, også hos disse barna.

Musikken, ifølge mine funn er for barna med å gi dem glede over bevegelse, og en mestring og bevissthet over egen kropp. At barnet får en trygghet til sine egne bevegelser i dans, gjør at det kan fokusere sin energi på andre ting som samarbeid, kommunikasjon og sosiale relasjoner i gruppen, og etter hvert kunne danse sammen, peker Nygård (2018) på gjennom sin teori. Musikken, og da spesielt dans og andre rytmiske bevegelsesleker fungerer også som et hjelpemiddel for barn med særskilte behov å være i samspill med andre barn og gledes over noe felles.

Nygård (2018) sin forskning beskriver hvordan danselek i barnehagen er med på å styrke utviklingen av et positivt selvbilde, ved at den blir tilrettelagt slik at alle barn kan delta. Han sier også at gleden over å kunne mestre sin egen kropp er viktig for å kunne uttrykke seg gjennom bevegelse. Bevegelsessangene som blir brukt i barnehagen skal være lagt til rette for at alle barn skal kunne delta, uansett utviklingsnivå, noe de får gjennom aktiv bruk av mini-røris fylt av bevegelser tilpasset alle barn, som informant 1 forteller om.

Barn med særskilte behov er som sagt i starten av kapittelet så mye, det kan være alt fra barn som har en funksjonsnedsettelse, barn som har vansker med motorikk til barn som av ulike årsaker er veldig urolige i kroppen. Derfor er det så viktig å kunne legge til rette for slike opplegg, hvor alle barn får delta. Det er rart hvordan barn fanger opp mye mer enn det vi kanskje tror og tenker, men om et barn alltid blir utenfor i bevegelsesaktiviteter i musikkksamling, kan dette virke inn på barnets selvbilde. Derfor er det viktig som Nygård (2018) sier, å tilrettelegge disse musikkaktivitetene slik at alle barn uavhengig av utviklingsnivå kan være med.

Å spille instrument til musikken i en musikkksamling, er ifølge mine funn til stor hjelp med å utvikle koordinative egenskaper, spesielt av armer og ben. Dette er noe, som informant 2 også nevner, er med å hjelpe motorikken. Når barnet f.eks. får en tromme den kan spille på, er dette med på å hjelpe barnet med utviklingen av øye-hånd-koordinasjon. Det handler om samspillet mellom synssansen og bevegelsen hånden eller armen gjør. Kroppen kan også være et instrument, og om barnet får bli med å trampe takten til musikken, er dette med på å utvikle øye-fot-koordinasjon. Det samme gjelder her, samspillet mellom synssansen og bevegelsen

beinet gjør. Det er viktig å tenke på at rytme er en av koordinasjonsegenskapene som etter hvert vil utvikles, og den burde ikke være i fokus når barn som er usikre motorisk skal danse. Målet her burde være at barnet får mange varierte rytmiske erfaringer gjennom den naturlige bevegelsesutfoldelsen til barnet (Nygård, 2018).

Rytme er også en del av koordinasjon, og ved å være med å spille på instrumenter i musikkksamling, får barnet erfaringer med hvordan det skaper rytme med å f.eks. riste på et rytmeegg.

Det vi vet fra før er at barn elsker å kunne bevege seg, og at lysten til å bevege seg bare øker så fort de hører musikk med nydelig rytme og tempo. Det informant 2 sier om at dansen blir en type herjelek synes jeg er veldig interessant. Det er spennende hvordan det er en fin linje mellom dans og herjelek, eller som Hagen og Sandseter (Hagen & Sandseter, 2018) kaller det, boltrelek. Herjelek, eller boltrelek er jo som vi vet en type lek som ofte omhandler lekeslåssing eller andre kampeleker, men det handler samtidig om sosial læring. Barna får utprøvd egne kroppslige ferdigheter, og kjenner på en mestring over sin egen kropp, samtidig som de får stimulert sin evne til å kommunisere og være i samspill med andre barn.

Som vi vet er leken barnas verden, og det er ingen annen plass de lærer og utvikler seg så mye som gjennom leken. Musikken og bevegelse til den får ikke bare i gang barnets motoriske utvikling, men kan også være en inngang til lek med andre barn. Lek og bevegelse henger sammen, og de kjenner denne trangten til å bevege seg fordi det er morsomt og spennende. At lek og musikk henger sammen skriver Sæther om. Han sier at barna uttrykker seg både musikalsk, sosialt, emosjonelt, fysisk og kognitivt, og alt inngår som ett uttrykk i leken (Sæther, 2014).

Dette viser, som sagt, hvor viktig musikken er som et samlingspunkt, og hvor viktig musikken er for å spre glede. Barns vennskap baserer seg ikke bare på relasjoner, men barna finner ofte vennskap gjennom felles aktiviteter, som f.eks. dans. Barna blir synlige for hverandre når de er i bevegelse.

Selv om musikk ofte forbindes med bevegelse, synging og lek, kan det også være et hjelpemiddel for å finne roen og hvile. Sæther (2019) skriver at musikk kan virke beroligende og søvndyssende, og at noen barn responderer til musikk ved å bli helt stille og lytte.

Informant 2 snakket om hvordan musikken kunne brukes som hjelp for barna til å roe ned og hvile sammen. De fleste barn trenger å roe ned, og få den hvilestunden. Jeg tenker at dette er noe som kan være med å hjelpe barna å klarne hodet, og senke skuldrene. Mange barn som

har vansker innenfor det motoriske og kroppslige, trenger kanskje denne hvilestunden. En gjengående ting jeg har dratt fram i mine drøftinger under musikk og bevegelse er hvordan det er et hjelpemiddel for barn å komme i samspill med hverandre, og å være sammen om noe. En slik hvilestund hvor man ligger sammen og hører på musikk, er også noe barna kan være sammen om, der alle er like.

4.3 Musikalsk kommunikasjon og inkludering

Funn:

Når det blir snakk om hvordan musikk kan bidra til utvikling på sosialt nivå, sier informant 1 at de ofte synger sanger med temaet vennskap. Han fortsetter å fortelle at dette er fine tekster og melodier de synger om igjen og om igjen, og som bidrar til et godt samhold i gruppa. Han sier:

«Vi blir en gjeng med venner som synger sammen».

Informant 1 fortsetter å fortelle at fordi de har fokuset på tema vennskap i sangene de anvender på avdeling, legger de grunnlaget for en sunn kultur i barnehagen. Sangene de synger har lystig innhold.

Informanten forteller om egne erfaringer rundt hvordan et musikkprosjekt i barnehagen kan være positivt for barn som holdes utenfor, eller som har vansker med å utvikle samspill med barnegruppa. Det er positivt med slike musikkprosjekter med tanke på at alle barna blir inkludert under prosessen. Han forteller om at de har tidligere arrangert rockekonsert for foreldrene, hvor barna selv har laget instrumenter og «spiller» i band sammen.

«Kanskje var det akkurat det barnet som ikke hadde noen venner, som hadde en interesse for musikk, og førte til at hele avdelingen ble en rockekonsert til slutt? Da ble dette barnet løftet fram på en god måte i gruppa, og fikk økt sin status.»

Informant 2 forteller om hvordan barn som ikke har verbalt språk, kan være med å spille rytmeinstrumenter eller gjøre bevegelse til musikk, og dermed på den måten inkluderes i felleskapet uten at barnet må bruke stemmen. Det bidrar til inkludering og mestring når alle deltar ut ifra sine forutsetninger. Musikken er sted alle møtes, sier informanten.

Informanten legger til at barn med særskilte behov ofte strever med de sosiale, og gjennom musikken møtes de ut ifra sine egne forutsetninger, og har det gøy sammen. Barna kan ha en felles mestring i at de kan den samme sangen. Hun sier at mange barn som strever med de

sosiale ferdighetene kan ha gode musikkferdigheter, noe som dermed kan være en ny måte å se barnet på. Informanten uttrykker at hun absolutt tenker musikk kan skape vennsksrelasjoner.

Informant 2 snakker om at barnet kan lære å kommunisere og lære om ulike følelser ved at man synger for barnet, og lærer barnet tegn samtidig. Da er det snakk om tegn barnet kan bruke å uttrykke følelser med. Informanten bruker da de billedsangen hun tidligere har nevnt og synger og viser tegnene mens barna ser på bildene, og etter hvert ser barnet på bildene og hermer tegnet.

Informant 2 uttrykker at hun synes det er viktig at man må gripe de mulighetene man kan og bruke fantasien for å hjelpe barnet med sin utvikling. Hun kommer med et eksempel:

«Når barn kommer spontant med lyder som en ”syngende aaaaa”. Da henger jeg meg på, hermer etter barnets sang og kobler på et begrep som starter på a. Dersom barnet plutselig begynner å tromme med føttene f.eks kan jeg kaste meg på å legge inn en sang med den rytmen samtidig som jeg bruker tegn til tale.»

Drøfting:

Informant 1 snakker mye om fokuset på sanger med tema vennskap, og hvordan dette bidrar til godt samhold i gruppa. Dette kan vi knytte til hvordan vennsksrelasjoner knyttes ved at barna musiserer sammen.

Barn erfarer at musikk gir en fellesskapsfølelse ved at de møter musikken i samlinger, slik som informanten snakker om når han sier at sangene de synger sammen skaper samhold. For barn med særskilte behov som ikke har tilstrekkelig språk ennå, eller har vansker med samspillet med andre barn, vil dette være en fin mulighet for barna å kunne skaffe seg en felles erfaring, og dermed får barnet en vei inn til kommunikasjon og samspill med andre barn. Sæther (2019) skriver noe om dette, at for å utvikle en kommunikasjon må man utvikle noe fells.

For barn er det viktig å bli møtt av voksne som ser dem og som lytter, og som tar inn det de uttrykker og føler. Det er viktig å inkludere og anerkjenne barn under musikksamlinger, og som informanten snakker om i eksempelet om rockekonserten kan et barn som er uten venner og har vansker med samspill med de andre i barnegruppa, få økt sin status fordi dens interesse og glede for musikk blir snappet opp av de voksne. Om vi ser på Sæther (2014) sin teori er dette med på å anerkjenne barnet, men det kan også være et eksempel på barns medvirkning.

Pedagogene kan skape et bindeledd mellom de aktivitetene som er planlagte, og barnets interesse, som informant 1 snakker om.

De barna som har vansker i sosiale settinger og samspill, vil naturligvis også ikke møte og erfare de andre barnas måter å uttrykke følelser på. Musikk er da en fin måte å lære dem om å kommunisere, og å lære om egne følelser, slik informant 2 snakker om. Gjennom musikken kan barnet skaffe seg disse erfaringene, som i ettertid vil være positivt for å kunne kommunisere med andre, og ikke minst vite hvilke følelser man kjenner på under ulike situasjoner.

I eksempelet som informant 2 kommer med der hun henger seg på og hermer etter barnets sang når barnet kommer med en syngende a, vil være en form for musikalsk kommunikasjon. Det handler om å ta utgangspunkt i de uttrykkene barna kommer med, og hjelpe barnet med å stimulere sin evne for kommunikasjon. Ofte lærer man ting mye raskere om man gjør ting man synes er gøy eller ting man interesserer seg for. Det barnet som startet med en syngende a, har kanskje ekstra interesse og glede av musikk, og at den voksne da tar tak i barnets uttrykk og fortsetter med sang, tror jeg vil gi større utslag for barnets utvikling. Dette kan støttes av forskningen til Sæther (2014). Han sier at det gjelder å være til stede der hvor barnet utfolder seg, og være oppmerksom og reflektert over det barnet gjør i ulike situasjoner.

Å føle at man gjennom dagen blir sett av andre, er utrolig viktig. Dette er med på å bygge barnets selvfølelse, det er noen som ser meg for den jeg er. At musikk er en måte å hjelpe barn med særskilte behov å utvikle vennsksrelasjoner, vil jeg absolutt ut ifra mine funn si er sant. Barna møtes i en musikksamling og samles rundt noe felles, musikken. De skaffer seg de samme erfaringene med de samme sangene, de samme musikkaktivitetene. De er i samspill med hverandre ved å dele på disse felles erfaringene. Ifølge mine funn opplever barn ofte felles mestring i musikk. De kan ha felles mestring for en sang, som informant 2 kommer med som eksempel.

En interessant ting jeg vil trekke frem, er det informant 2 sier om at barn som strever med sosiale ferdigheter ofte har gode musikkferdigheter. Dette synes jeg er interessant fordi selv om dette barnet strever i sosiale samspill med andre barn, kan det blomstre i en musikksamling hvor dens ferdigheter er på lik linje, om ikke høyere, enn de andre barna. Som jeg har nevnt tidligere, musikk er en kommunikasjonsform, og her har barnet en gylden mulighet og nøkkel inn til kommunikasjon med de andre barna

4.4 Musikalsk og sosial utvikling

Funn:

Jeg spør informantene hva de tenker på når vi snakker om musikk og barn med særskilte behov i barnehagen. Informant 1 svarer at læringen i hovedsak foregår gjennom rytme, takt og tone, og at det er mye fokus på sang, rim og regler. Informanten snakker videre om at fokuset ligger på bruk av musikk som sansestimulering. Han sier:

«Musikk skaper glede og er stemningsfylt. Det har mange positive effekter på barn med særskilte behov».

Informant 2 trekker frem at musikken skaper glede, på tross av utfordringer, og at alle barna kan delta ut ifra egne forutsetninger. Videre forteller hun at de andre barna ofte får et bedre inntrykk av barnet som strever og har sine utfordringer i det sosiale samspillet. Dermed kan det dannes vennskap på tross av ulikheter og ulike utfordringer.

«Det som er vanskelig for barnet, forsvinner ofte litt når de kan delta på den måten de mestrer og dette gjør at de kjenner seg inkludert».

Det er viktig at barn med særskilte behov møter andre barn i situasjoner hvor de opplever mestring, sier informant 2. Hun sier at barna ser hverandre og opplever mestring sammen om de for eksempel bytter på rytmeinstrumenter. Dette gjør at de også trener inn ferdighetene på å vente på tur. Informanten viser stor begeistring for at det ikke minst er gøy å møtes i musikken.

«Humor og glede er noe av det viktigste man kan bytte inn i den sosioemosjonelle utviklingen.»

Drøfting:

Informant 1 snakker om at læringen gjennom musikk foregår gjennom rytme, takt og tone. Om barna får rom og mulighet til å utforske disse musikalske virkemidlene, skaper de mening med sine egne uttrykk. Når de gjør dette, leker seg med f.eks. rytme i en sang, er dette med å utvikle barnas musikalske uttrykksrepertoar, som igjen kan knyttes til samspillsituasjoner. Sæther (2014) trekker frem hvordan bruk av musikalske elementer er et medium for samtale barn imellom. Vi kan si at barns bruk av musikalske elementer er fremtredende i sosialt samspill, lek og kommunikasjon.

De gode tilrettelagte musikkaktivitetene i barnehagen er ikke bare med på å introdusere barna for musikk og instrumenter, det bidrar også til en fellesskapsfølelse. Sæther mener at

sammenhengen mellom barns egne uttrykk og tilrettelagte aktiviteter kan stimulere til vekst og læring (Sæther 2014). Informant 2 snakker om dette om viktigheten ved at barn med særskilte behov skal få møte barn i situasjoner hvor de føler mestring, og hvor de opplever fellesskap. I disse møtene får de også øve seg på å vente på tur, f.eks. som informant 2 sier ved deling av instrumenter. Dette er et av hovedtrekkene i et godt samspill. Gjennom å delta i disse musikkksamlingene vil det være med å bidra til barnets sosiale utvikling, noe informant 2 også sier barn med særskilte behov ofte sliter med. Det er så fint det informant 2 sier om hvordan det som er vanskelig for barnet forsvinner når de får delta på den måten de mestrer, og at de dermed føler seg inkluderte. De andre barna vil også se en annen side av dette barnet, og ikke bare vanskene barnet har.

Som tidligere nevnt i oppgaven så møter barna ofte musikk i sosiale sammenhenger, enten det er hjemme eller i barnehagen. Alle barn skal ha mulighet til å delta i musikkaktiviteter, uavhengig av utviklingsnivå. Om vi ser på gutten i praksisfortellingen i innledning slet han med samspillet med andre barn, og når et musikkprosjekt ble introdusert på avdeling fordi gutten hadde visst interesse for musikk, blomstret han og fikk oppleve masse mestring. Jeg synes det er interessant at jeg finner dette igjen i mine funn, da informant 2 snakker om hvor viktig det er at barn med særskilte behov skal få møte andre barn i situasjoner hvor de føler mestring. Informant 1 snakker også om dette, når han nevner rockekonserten og hvordan barnet som viste interesse for dette ble løftet og fikk økt status. Mestring er en viktig forutsetning for videre utvikling. For gutten i praksisfortellingen og barnet informant 1 snakker om, var dette viktig for den sosiale utviklingen.

5. Konklusjon og avslutning

Alle barn møter musikk i barnehagen til en viss grad, men hvordan ulike avdelinger jobber med musikk er ulikt. Kan dette arbeidet barnehagen, og avdelingene gjør med musikk være støttende for barn med særskilte behov? Mange av de funnene jeg har lagt fram i denne oppgaven peker mot et positivt svar på dette.

Gjennom datainnsamlingen har mine to informanter gitt meg innblikk i hvordan deres arbeid med musikk gir positive utslag for barn med særskilte behov. Masse av det de trekker frem kan støttes av det vi kan finne i teorien. Blant annet dette med hvordan repetisjon av musikk har innvirkning på barn som er i ferd med å lære seg norsk. Det virker som at dette er helt nødvendig i arbeidet med flerspråklige barn, da dette gir barna en trygghet og stabilitet, noe Kulset (2019) uttaler seg om og sier er en viktig forutsetning for barnets videre språkutvikling.

Det blir også trukket frem hvordan dans og bevegelse, og bruk av instrumenter til musikk er viktig for å få i gang kroppens bevegelse og hvordan det har innvirkning på barnets utvikling av koordinasjon. Noe som kan støttes av teorien til Nygård (2018), som sier at bevegelse til musikk er sentral for utvikling av kroppsbevissthet, som da vil være en sentral kilde for barnets rytmesans og utvikling av koordinasjonsegenskapene.

Tydelig kommer det også frem at musikkarbeidet i barnehagen gjør det lettere å inkludere disse barna. Musikken skaper en fellesskapsfølelse, da barna samles i sosiale sammenhenger og utvikler noe felles, som Sæther (2019) sier er nødvendig for å utvikle en kommunikasjon. I disse sosiale sammenhengene hvor barna møter musikken og kan kjenne på en mestring, kommer det tydelig frem at de vansker barnet har forsvinner, og dermed kjenner de seg inkludert.

Det at arbeidet med musikk i barnehagen skal være tilpasset alle og at musikk er en nøkkel inn i vennsksrelasjoner og sosialt samspill med andre barn, står for meg tydelig frem i mine funn. Informantene trekker frem hvordan instrumenter brukes for barn som ikke har talespråk for å kunne inkluderes i en musikkamling og hvordan de bruker bevegelse og dans for å inkludere barn som har vansker med å holde fokus. Teorien til Nygård (2018) sier noe om dette, og spesielt hvordan bevegelse til musikk er noe alle barn skal ha glede av, uavhengig av kroppslige forventninger.

Min problemstilling i denne oppgaven er: «Hvordan kan arbeidet med musikk i barnehagen ha en positiv innvirkning på utviklingen til barn med særskilte behov?» Gjennom at barna har

musikken som en felles erfaring og en felles glede i barnehagen, gir dette mange muligheter når det kommer til barnets utvikling. Ikke bare gir dette barnet en inngang til sosialt samspill med andre barn, og muligheten til å utvikle sine sosiale ferdigheter, men det er også med å skape vennsksrelasjoner. I tillegg er musikken med å hjelpe barnet i utviklingen av talespråket, ved at musikken fungerer som en trygghet og stabilitet for dette barnet. Ved å delta i musikkksamlinger, trenger ikke barnet være med å synge sangene for å utvikle sitt talespråk, hjernen registrer og lagrer nemlig ordene og begrepene de andre barna synger. På den måten lærer barnet begreper ved å delta under musikkstunder ved å kun delta med bruk av instrument. At barna får bruke instrument, og kroppen generelt, til musikk, er dette med å utvikle barnets koordinasjonsegenskaper, og bevissthet over egen kropp.

En ting er sikkert og det er at musikk skaper glede, noe mine funn peker mot. Barna har glede av musikk i barnehagen, da alt fra dans, sang og bevegelse, til bruk av rim og regler.

6. Referanser

- Angelo, E. (2019). Musikalitet. I M. Sæther, & E. Angelo, *Barnet og musikken - Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2016). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Greve, A. (2018). Barns vennskap og jevnaldningsrelasjoner. I V. Glaser, I. Størksen, & M. B. Drugli, *Utvikling, lek og læring i barnehagen - Forskning og praksis* (ss. 384-385). Bergen: Fagbokforlaget.
- Gunnestad, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere - en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hagen, T. L., & Sandseter, E. B. (2018). Bevegelseslek i innemiljø. I E. B. Sandseter, T. L. Hagen, & T. Moser, *Kroppslighet i barnehagen - Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendaal Akademisk.
- Høigård, A. (2016). *Barns språkutvikling - muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kulset, N. B. (2019). *Musikk og andrespråk - Norstilegnelse for små barn med et annet morsmål*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Rammeplanen for barnehagen - Innhold og oppgaver*. Oslo: Pedlex.
- Nygård, S.-I. (2018). Bevegelseslek med musikk og rytme. I E. B. Sandseter, T. L. Hagen, & T. Moser, *Kroppslighet i barnehagen - Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendal.
- Personopplysningsloven. (2018). *Lov om behandling av personopplysninger (LOV-2018-06-15-38)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>
- Sjøvik, P. (2014). *En barnehage for alle - Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skogmo, H. A., Olsen, L. K., Grønli, G. N., & Hårberg, G. B. (2019, Februar 1). *Ndla*. Hentet fra <https://ndla.no/subject:40/topic:1:195623/topic:1:79778/resource:1:79794?filters=urn:filter:8c230faa-c1b1-4c16-b47a-490d8d7247cf>

- Størksen, I. (2018). Sosial Utvikling. I V. Glaser, I. Størksen, & M. B. Drugli, *Utvikling, lek og læring i barnehagen - Forskning og praksis* (s. 81). Bergen: Fagbokforlaget.
- Sæther, M. (2014). Musikk og grunnleggende læring i et stimulerende miljø i barnehagen. I S. Kibsgaard, *GLSM - Grunnleggende læring i et stimulerende miljø i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæther, M. (2019). Det skapende barnet. I M. Sæther, & E. Angelo, *Barnet og musikken - Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæther, M. (2019). Hva er musikk? I M. Sæther, & E. Angelo, *Barnet og musikken - Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Vist, T. (2018). Musikk i barnehagen - følelser, fellesskap, kunnskap. I V. Glaser, I. Størksen, & M. B. Drugli, *Utvikling, lek og læring i barnehagen - forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjons- og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING**Vil du delta i bachelorprosjektet****«Musikk for og med barn med særskilte behov»?**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å belyse hvordan arbeidet med musikk i barnehagen kan ha innvirkning på arbeid med barn med særskilte behov. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å få et dypdykk inn i barnehagens daglige arbeid med musikk. Kan dette ha positiv innvirkning på arbeid med barn med særskilte behov? Og hvordan kan arbeidet med musikk være til hjelp i utviklingen hos barn med språkvansker, sosioemosjonelle vansker eller andre utfordringer?

Problemstillingen jeg skal belyse er «Hvordan kan arbeidet med musikk i barnehagen ha en positiv innvirkning på utviklingen til barn med særskilte behov?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et nettbasert intervju. Dette vil ta deg ca. 45-50 minutter. Intervjuet inneholder spørsmål om hvordan du og din avdeling arbeider med musikk og hvordan arbeidet med musikk kan være til hjelp for f.eks. sosioemosjonell og språklig utvikling for barn med særskilte behov. Intervjumaterialet vil bli lagret privat på studentens pc, og vil bli slettet når bacheloroppgaven er levert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 30.april 2021

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Veileder)

Student

Hanne Bæverfjord

Sissel Mosve Bjørnset

Pernille Kleiven

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «musikk for og barn med særskilte behov». Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Bacheloroppgave med tema «Musikk med og for barn med særskilte behov»

1. Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
 - a. Har du erfaringer fra flere barnehager enn den du jobber i nå?
 - b. Har du innehatt forskjellige roller i barnehagen?
 - c. Hvilke roller i barnehagen har du eventuelt hatt?

2. Hva tenker du på når det er snakk om musikk i barnehagen og barn med særskilte behov?

3. Kan du snakke litt om hvorfor/hvorfor ikke du tenker barnehagens arbeid med musikk kan ha påvirkning for utviklingen til barn med særskilte behov?
 - a. Språkutvikling
 - b. Motorisk utvikling
 - c. Sosioemosjonell utvikling

4. Kan du snakke litt om hvordan din avdeling jobber med musikk i hverdagen?

5. Hvordan opplever du at måten dere jobber med musikk på i hverdagen kan være en hjelpende faktor for et barn med
 - a. Språkvansker?
 - b. Annet morsmål enn norsk?
 - c. Diverse hørselsskader?
 - d. Andre vansker?

6. Opplever du at musikk og utvikling av sosial kompetanse har en sammenheng, når vi snakker om barn med særskilte behov?
 - a. Hvorfor/hvorfor ikke?

7. Kan barns spontane musikalske uttrykk være et virkemiddel for språkutviklingen til barn med språkvansker? Hvorfor?

- a. Kan barns spontane musikalske uttrykk ha positiv innvirkning for utvikling innen andre områder hvor barn trenger ekstra støtte?

8. Kan du snakke litt om dine tanker rundt om musikk kan være et medium for å hjelpe barn med særskilte behov i å skape vennsksrelasjoner?

9. Har du konkrete eksempler eller erfaringer om hvordan barnehagen anvender arbeidet med musikk for barn som skal lære seg norsk som andrespråk?

10. Kan du snakke om dine erfaringer med hvordan musikk kan være et hjelpemiddel for barn som har vansker med å kommunisere og/eller uttrykke følelser?